

Auli Irjala

SÄVELTAITEILIJATUTKIMUS
Tutkimusjoukon kokoaminen

Taiteen keskustoimikunta
Tutkimus- ja julkaisuyksikkö
1991

© Auli Irjala ja taiteen keskustoimikunta 1991

Taitto: Auli Irjala
Kansi: Jukka Urho

ISBN 951-47-4417-9
ISSN 0788-5318

Taiteen keskustoimikunta
Helsinki 1991

SISÄLLYS

1. Johdanto	1
2. Taiteilijan määrittelystä	1
3. Kuka on musiikin ammattilainen?	2
3.1. Koulutus	3
3.2. Ammattijärjestöt	3
3.3. Valtion taiteilija-apurahat	4
3.4. Väestörekisteri	5
3.5. Tekijänoikeusjärjestöt	5
4. Säveltaiteilijatutkimuksia Suomessa	6
5. Tekeillä oleva tutkimus	6
5.1. Säveltaiteilijan määrittely	6
5.2. Otantamenetelmästä	9
6. Musiikin lajittelusta	12
7. Luovat ja esittävät säveltaiteilijat	13
Taulukkoluetelo	14
Lähteet	15

1. Johdanto

Suomalaisia säveltaiteilijoita käsittelevä tutkimus on osa laajaa Taiteilijan asema -projektia, jossa kartoitetaan suomalaisen taiteilijakunnan sosio-ekonomista asemaa. Tässä työpapereissa esitellään pääasiassa tutkimusjoukon kokoaminen ja siihen liittyviä ongelmia. Taiteilijamäärittelyn yleinen problematiikka esitellään lyhyesti, aihetta on käsitelty perusteellisemmin projektiin kuuluvissa suomalaisia kuvataiteilijoita ja kirjailijoita koskevissa tutkimuksissa (Karttunen 1988 ja Heikkinen 1989). Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu mm. Pierre Bourdieun ja Howard S. Beckerin sekä taiteen taloustieteellisiin tutkimuksiin. (Katso esim. Bourdieu 1985 ja Becker 1982.)

2. Taiteilijan määrittelystä

Kuka on taiteilija? on ensimmäinen selvitettävä kysymys taiteilijatutkimuksissa. Yksiselitteistä vastausta ei löydy. Empiirisessä tutkimuksessa määritelmän lähtökohdan on oltava praktinen. Loistavimmastakaan määritelmästä ei ole mitään iloa, jos siihen sisältyvistä henkilöistä ei saada tietoa. Määritelmät voidaan karkeasti jakaa objektiivisiin ja subjektiivisiin. Objektiivinen määritelmä perustuu ulkoisiin ominaisuuksiin kuten ajankäyttö, tulonmuodostus, järjestäytyminen, koulutus, julkinen tuki ja palkinnot. Määritelmän ongelmallisuus on siinä, että taiteilija voi esimerkiksi joutua pakosta käyttämään aikaansa muuhun työhön ja voi saada myös suurimman osan tulostaan muusta kuin taiteellisesta työstä. Subjektiivisen määrittelyn mukaan hänen varsinainen ammattinsa on taiteilija ulkoisista seikoista huolimatta.

On sanottu, että yhteiskuntatieteellisen taiteentutkimuksen tulee olla vailla esteettisiä arvoarvostelmia, mutta tämä on mahdotonta. Täysin neutraalia taiteilijamääritelmää ei ole olemassakaan (Mitchell & Karttunen 1991: 2). "Objektiivisen" määritelmän esteettiset arvotukset ovat ladattuina kriteereihin; koulutus, julkinen tuki ja ammattijärjestöt ovat osa taiteen kenttää ja tiettyjen sovittujen esteettisten normien alaisia. Ihmiset arvottavat kaiken toimintansa ja vaikka taideteokset sinänsä eivät sisällä arvoja, ei taidetta voi kulttuurisena ilmiönä tarkastella arvovapaana. Taiteilijatutkimuksissa taiteilijaa tarkastellaan oman alueensa kulttuurikentän arvojen määrittelemänä.

Aiemmissa taiteilijatutkimuksissa on käytetty objektiivista määritelmää ja ulkoisista kriteereistä yleisimmin alan valtakunnalliseen ammattijärjestöön kuulumista ja valtion taiteilija-apurahan tai vastaavan tuen saamista. (Katso Söybe & Nergaard 1989; Bontinck et al 1984.) Pelkkää järjestökriteeriä on käytetty ruotsalaisessa 1970-luvun alun tutkimuksessa (Kulturarbetarnas inkomster 1971) ja Kristiina Hautalan vuonna 1977 tekemässä taiteilijatutkimuksessa. Australialaisista taiteilijoista tehtyyn tutkimukseen on järjestöjen jäsenten ja tuen saaneiden lisäksi otettu taidekouluista valmistuneet (Throsby & Mills 1989).

3. Kuka on musiikin ammattilainen?

Ammattilaisuuden määrittely liittyy taiteilijan määrittelyyn. Ammattilaisuus musiikin alalla on joustava käsite ja se voidaan määritellä monin tavoin. Ammattilaisuus voi tarkoittaa taitavuutta, toimeentuloa, virkaa, järjestöön kuulumista tai koulutusta. Ammattilaisen ja harrastajan ero on häilyvä: harrastaja voi olla taitava, ammattilainen voi olla ilman koulutusta. Virka tai musiikista saatava toimeentulo on vain osalla säveltaiteilijoista. Australialaisen tutkimuksen mukaan ammattilaisuus mittaa koulutuksen, kokemuksen tai tiedon määrää sekä tapaa työskennellä. Tarkempi määrittely sisältää kylläkin kehäpäätelmän: *ammattitaiteilija* on henkilö, joka on viimeisten 3-5 vuoden aikana

- tehnyt *ammattimaisesti* julkaistua tai esitettyä luovaa työtä tai
- toiminut *amatillisesti* esittävänä taiteilijana tai
- ollut mukana luomassa teosta *ammattitaiteilijana* tai
- saanut kokopäiväistä taiteilijakoulutusta tai
- saanut tukea työskennelläkseen taiteilijana. (Throsby & Mills 1989: 5.)

Säveltaiteilijan määrittelyä varten voidaan aiempien taiteilijatutkimusten pohjalta koota seuraavanlainen kriteeriluettelo:

1. säveltaiteen amatillisen koulutuksen saanut henkilö tai
2. säveltaiteen ammattijärjestöön kuuluva henkilö tai
3. valtion taiteilija-apurahan saanut henkilö tai
4. väestörekisterissä säveltaiteen ammatti tai
5. säveltaiteen tekijänoikeusjärjestön asiakas.

3.1. Koulutus

Sibelius-Akatemia on Suomen ainoa musiikkikorkeakoulu ja se antaa luovan ja esittävän säveltaiteen sekä siihen liittyvien ammattialojen ylintä opetusta. Sibelius-Akatemia on keskittynyt länsimaisen taidemusiikin opetukseen, vaikka asenteiden muutoksista ja rajojen hämärtymisestä kertookin 1970-luvulla alkanut ja vuonna 1983 koulutusohjelmiksi vakiintunut jazzmusiikin ja kansanmusiikin opetus. Oulunkylän Pop/Jazz Konservatorio perustettiin 1972 ja vuonna 1986 oppilaitos hyväksyttiin lakisääteiseksi konservatorioksi. Pop/Jazz Konservatorio on Suomen ainoa afroamerikkalaisen musiikin ja populaarimusiikin opetukseen erikoistunut musiikkioppilaitos. Muussa kuin opistomuodossa populaarimusiikin opetusta annetaan mm. Seinäjoelle vuonna 1990 perustetussa Rytmi-instituutissa. Suomessa on noin 140 musiikkioppilaitosta, niistä 60 kuuluu musiikkioppilaitoksia koskevan lain piiriin.

Koulutus itsessään ei vielä tee ihmisestä taiteilijaa. Kaikki musiikillisen koulutuksen saaneet eivät toimi taiteilijan ammatissa, vaan esim. opettajina. Musiikin alueella on paljon itseoppineita tai yksityisesti opiskelleita. Australiassa muusikot ja säveltäjät ovat suurin taiteilijaryhmä, joka on opiskellut tai harjoitellut yksityisesti, julkisen koulutussysteemin ulkopuolella (Throsby & Mills 1989: 35). Suomen muusikkojen liiton jäsenistä 11 % ei ole saanut ammattikoulutusta (Vikström 1985: 6). Taidemusiikin ja populaarimusiikin koulutus ovat eri asemassa musiikin kentällä. Taidemusiikissa koulutus on tiukasti organisoitunutta ja muodostaa kiinteän osan koko taidemusiikki-instituutiota. Populaarimusiikissa ammattikoulutuksella ei ole yhtä hallitsevaa asemaa, koulutusta antavia laitoksia on vähän eikä koulutus ole edellytys kentälle pääsyyn. Koulutuskriteerin käyttö säveltaiteilijatutkimuksessa on lähinnä täydentävä, nuorten ja järjestäytymättömien henkilöiden tavoittamiseen tarkoitettu.

3.2. Ammattijärjestöt

Järjestökenttä on laaja ja heterogeeninen musiikin alueella. Suomessa on noin 50 säveltaiteen valtakunnallista ammatti- ja harrastajajärjestöä. Yksin Sulaselossa, Suomen laulajain ja soittajain liitossa on yli 30.000 jäsentä. Voidaan varovasti arvioida, että Suomessa noin 40.000 henkilöä kuuluu johonkin musiikin ammatti- tai harrastajajärjestöön.

Järjestökriteeriä käytettäessä ulkopuolelle jäävät henkilöt, jotka eivät ole halunneet järjestäytyä tai eivät täytä järjestöjen vaatimuksia. Toisaalta ammattijärjestöihin saattaa kuulua henkilöitä, jotka eivät harjoita musiikkia ammattimaisesti. Suomalaiset säveltaiteilijat näyttävät olevan pitkälle järjestäytyneitä. Muusikkojen liiton kyselytutkimuksen vastaajista 86 % arvioi lähes kaikkien työtovereiden kuuluvan ammattiliittoon (Vikström 1985: 27). Korkea järjestäytymisaste tekee kriteeristä varsin käyttökelpoisen, varsinkin jos järjestöt ovat selkeästi ammattijärjestöjä. Miksi sitten ammattiliittoon liitytään? Pääsyytä lienee kaksi: työmarkkinaetujen ajaminen ja halu kuulua ryhmään, statuksen lisääminen. Suomen muusikkojen liiton jäsenyyden perusteista yleisin on palkka- ja työsuhde-etujen ajaminen (40 %), toiseksi yleisimmät syyt ovat työttömyysturvan varmistaminen (21 %) sekä tunne siitä, että on pakko kuulua liittoon (21 %) (Vikström 1985: 29, 70). Suomen säveltäjiin kuulumisen syynä voi olla enemmänkin halu kuulua säveltäjien eliittiin kuin työmarkkinaetujen hoitaminen. (Katso esim. Leponiemi 1990; Heiniö 1987: 194.)

3.3. Valtion taiteilija-apurahat

Valtio on osa taiteen kenttää ja osallistuu taiteilijan määrittelyyn tukitoimillaan. Valtion taidetoimikunnat toimivat taiteen kentän portinvartijoina. Taiteilija-apurahan tai palkinnon saanut on hyväksytty kentälle. Näyttää siltä, etteivät taidetoimikunnat ainakaan laajenna kentän rajoja, sillä apurahapolitiikka on suunnattu jo muita teitä kentälle päässeille. Laki taiteilija-apurahoista sanoo, että yli yksivuotisia taiteilija-apurahoja jaettaessa "on etusija annettava luovan suorituskykynsä jo osoittaneille taiteenharjoittajille". Pitkäaikainen (15-vuotinen) apuraha myönnetään jo eteväksi osoittautuneelle yli 40-vuotiaalle taiteenharjoittajalle. (L 734/69.) Vaikka laki ei anna suuntaviivoja musiikin lajien suhteen, ei julkinen tuki kata koko musiikkikenttää, vaan on keskittynyt taidemusiikin alueelle. Päätöksentekijät uskovat, että taidemusiikki on avainasemassa pyrittäessä vaalimaan ja kehittämään kulttuuriperintöä sekä kasvattamaan kansalaisia, ja että liiketoimintaan kytkeytynyt populaarimusiikki tulee toimeen omillaan (Heiniö 1987: 194).

Valtion taidetoimikunnissa ovat edustettuina myös taiteilijat itse järjestöjensä kautta. Säveltaidetoimikunnan valinnassa kuullaan sekä varsinaisia säveltaidejärjestöjä ja -laitoksia että erilaisia kulttuurijärjestöjä Viiteryhmän kulttuuriperinne heijastuu

toimikunnan jäsenten ratkaisuihin ja näin eri ryhmien arvomaailmat kuvastuvat säveltäjätoimikunnan apurahapolitiikassa. (Oesch 1990: 11, 19.)

3.4. Väestörekisteri

Väestölaskennassa käytetään tilastokeskuksen ammattiluokitusta. Taiteellisen työn ammatit on luokiteltu siten, että musiikin ammatteja on kahdessa pääluokassa: 1) muusikot ja säveltäjät (luokka 076) sekä 2) näyttämötaiteilijat ym. (luokka 075), jonka alaluokkana ovat laulajat (0753). Laulajat määritellään henkilöiksi, jotka "esittävät osia esim. oopperoista ja opereteista sekä konsertti- ja kirkkolauluja; esittävät kansanlauluja, iskelmiä ym. laulelmia; laulavat kuoroissa tai orkesterin solistina". Muusikot ja säveltäjät tarkoittavat henkilöitä, jotka "säveltävät ja sovittavat musiikkiteoksia, johtavat orkestereita, soittavat orkestereissa tai tekevät muuta musiikkiin liittyvää työtä". (Ammattiluokitus 1987: 66-67.)

Muusikoiden lukumäärä ilman laulajia, oopperataiteilijoita ja iskelmälaulajia vuosina 1970, 1980 ja 1985 (Liikkanen 1988: 22, ammattiluokitus vuodelta 1980):

	yhteensä	naisia %
1970	2779	12,3
1980	3230	18,6
1985	4642	29,7

3.5. Tekijänoikeusjärjestöt

Suomessa on kaksi musiikin alueen tekijänoikeusjärjestöä, Teosto - säveltäjien tekijänoikeustoimisto ja Gramex - esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys. Teosto valvoo säveltäjien, sanoittajien ja sovittajien tekijänoikeuksia ja tilittää palkkiot oikeudenomistajille. Teosto myöntää myös musiikin esitys- ja tallennuslupia ja valvoo niiden toteutumista. Teostolla on noin 7000 asiakasta, joista 65 % on säveltäjä-sanoittajia, 21 % säveltäjiä, 10 % sanoittajia ja 4 % musiikin kustantajia. Asiakaskunnasta ei ole mahdollista erottaa ammattisäveltäjiä. Eroja on teosten luku- ja esitysmäärissä, mutta niiden perusteella ammattilaista ei voi määrittellä. Gramex valvoo esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksia ja välittää äänitekorvaukset oikeudenhaltijoille. Esittävä taiteilija saa korvauksia vain yksityishenkilönä ja joutuu

maksamaan palkkioista ennakkoveron. Tuottajayhtiöt saavat palkkiot ilman ennakkoperintää. Gramexilla on noin 1700 tuottaja-asiakasta ja 17.000 taiteilija-asiakasta, jotka luokitellaan muusikoihin, solisteihin ja kapellimestareihin. Myöskään Gramexin asiakaskunnasta ei ole mahdollisuutta erottaa ammatti- tai harrastajamuusikoita.

4. Säveltaiteilijatutkimuksia Suomessa

Säveltaiteilijoiden asemaa on kartoitettu Kristiina Hautalan tutkimuksessa "Näyttämö-, tanssi- ja säveltaiteen sekä taideteollisuuden alalla toimivan taiteilijakunnan rakenne ja taloudellinen asema" (1977). Hautalan tutkimuksessa taiteilijamääritelmä pohjautuu ammattijärjestöjen jäsenyyteen, kuten nyt tekeillä olevassa tutkimuksessakin, mutta järjestöjen valinnoissa on eroja. Hautala on ottanut mukaan mm. musiikinopettajat, ruotsinkieliset kirkkomuusikot ja musiikkiupseerit, joita ei sisälly tekeillä olevaan tutkimukseen, kuten ei myöskään suomenkielisiä kirkkomuusikoita.

Suomen muusikkojen liitto teki vuonna 1985 kyselytutkimuksen jäsenkunnastaan osana SAK:n järjestötutkimusprojektia (Vikström 1985). Helsinkiläistä ja pohjanmaalaista taiteilijakuntaa sekä orkesterimuusikoita on myös tutkittu (Keskinen & Penttinen 1986 ; Hakanen 1990; Uurtimo 1975).

5. Tekeillä oleva tutkimus

5.1. Säveltaiteilijan määrittely

Nyt meneillään olevassa suomalaisia säveltaiteilijoita koskevassa tutkimuksessa ammattitaiteilija määriteltiin käyttäen yhtä edellä kuvailtua kriteeriä, musiikin ammattijärjestöön kuulumista. Kaksi muuta käyttökelpoisinta kriteeriä olisivat olleet ammatikoulutuksen ja valtion taiteilija-apurahan saaminen. Koulutuskriteerin käyttöä vaikeuttaa musiikkioppilaitosten suuri lukumäärä. Voimavarat eivät riittäisi Sibelius-Akatemiasta, konservatorioista ja musiikkioppilaitoksista valmistuneiden mukaanottamiseen. Valtion 1-, 3- tai 5-vuotisen säveltaiteen taiteilija-apurahan on saanut vuosina 1980-89 280 henkilöä, joista 43 ei vuonna 1989 kuulunut mihinkään seitsemästä ammattijärjestöstä. 15-vuotisia apurahoja on jaettu 11 henkilölle, jotka

kaikki kuuluvat järjestöjen kautta tutkimusjoukkoon. Sensijaan näiden 43 ulkopuolelle jäävän henkilön liittäminen tutkimusjoukkoon olisi vaikeuttanut ryhmittelyä, jonka avulla heterogeenistä tutkimusjoukkoa tullaan tarkastelemaan. Apurahan saaneita ei voi käsitellä omana joukkonaan, koska se poikkeaa järjestöjen perusteella laadituista kategorioista. Järjestäytymätöntä henkilöä ei voi käsitellä järjestöjen jäsenten joukossa, koska ei ole yksiselitteistä mihin ryhmään hän kuuluisi. Sama henkilö voi kuulua esim. sekä populaarimusiikin että taidemusiikin säveltäjäjärjestöön tai sekä jazz- että rockmusiikin järjestöön. Taiteilija-apurahan saaneiden järjestäytymättömien henkilöiden määrä (43) oli suhteellisen pieni verrattuna koko joukkoon (4132), joten se on jätetty tutkimuksesta pois.

Suomessa ei ole koottu matrikkeliä säveltaiteilijoista, joten tätä kriteeriä ei voitu käyttää. Säveltäjiä esitteleviä teoksia on kyllä tehty, mutta ne ovat suppeita ja heijastavat aikansa ja kirjoittajansa arvotuksia.

Tutkimuksessa tarkastellaan seitsemän suomalaisen ammattimusiikkijärjestön jäseniä. Järjestöt ovat:

- Solo - Suomessa levyttävät ja esittävät solistit
- Suomen Jazzliitto
- Suomen Muusikkojen liitto
- Suomen Näyttelijäliiton oopperalaulajat
- Suomen Solistiyhdistys
- Suomen Säveltäjät
- Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS.

Jäsenkriteerit vaihtelevat järjestöittäin samoin kuin jäsenmäärät. Muusikkojen liitto vaatii kahden jäsenen suosituksen. Suomen säveltäjät vaatii vähintään viiden kappaaleen laadukkaan tuotannon ja yhden jäsenen suosituksen. Suomen säveltäjät ja sanoittajat ELVIS vaatii julkistettua tuotantoa (ilman laatukriteerejä) ja Teoston asiakkaiden. Suomen solistiyhdistyksessä johtokunta valitsee jäsenet, joiden tulee olla tasokkaita - taso todistetaan esim. kilpailuvoitoilla tai vähintään kahdella omalla konsertilla Helsingissä. Solo ry:n jäseneksi pääsee jokainen 15 vuotta täyttänyt musiikin alalla toimiva esittävä taiteilija. Suomen Jazzliitto on 34 alajärjestön yhteiselin eikä sillä ole varsinaisia henkilöjäseniä, vaan rekisteri johon kuuluvat "keikkaa tehneet jazzmuusikot". Suomen muusikkojen liitto on selkeimmin ammattijärjestö, se on Suo-

men Ammattiliittojen keskusliiton SAK:n alainen. Suomen muusikkojen liitto on jäsenmäärältään suurin, vuonna 1989 liittoon kuului 3137 jäsentä. Muihin mainittuihin järjestöihin kuului yhteensä 995 henkilöä.

Muusikkojen liitto on jakautunut alaosastoihin paikkakunnan, musiikin lajin (Rockmuusikot, Viihdemuusikot) ja toimenkuvan (Suomen kapellimestarit, Kansallisoopperan kuoro) mukaan. Tutkimuksessa on käsitelty omina ryhminään muita paitsi paikkakunnallisia alaosastoja (suluissa jäsenmäärä): Kansallisoopperan kuoro (48), Suomen kapellimestarit (20), Rockmuusikot (253) ja Viihdemuusikot (391). Kansallisoopperan kuoron jäsenet ja Suomen näyttelijäliiton oopperalaulajat (65) on yhdistetty ryhmäksi Oopperalaulajat (113). Päällekkäisyyksiä näiden kahden alajärjestön välillä ei ollut. Erillisinä ryhminä käsiteltävien järjestöjen määräksi tulee kymmenen.

Tutkimuksesta on jätetty pois Suomen kanttori-urkuriliitto (560 jäsentä) ja Suomen musiikinopettajien liitto (1700 jäsentä), koska niiden mukaan ottaminen olisi kasvattanut jo ennestään laajaa tutkimusjoukkoa liiaksi. Ravintolamuusikot ry (noin 200 jäsentä) ja Laivamuusikot ry (noin 200 jäsentä) eivät antaneet jäsenistöstään tietoja.

Tutkimuksessa mukana olevat järjestöt ja Suomen muusikkojen liiton alaosastot sekä näiden jäsenmäärät:

Solo - Suomessa levyttävät ja esittävät solistit	96
Suomen Jazzliitto	180
Suomen Muusikkojen liitto	2425
Viihdemuusikot	391
Rockmuusikot	253
Kapellimestarit	20
Kansallisoopperan kuoro	48
Suomen Näyttelijäliiton oopperalaulajat	65
Suomen Solistiyhdistys	307
Suomen Säveltäjät	89
Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS	257
Yhteensä	4131

Sama henkilö voi kuulua useampaankin järjestöön. Järjestöjen päällekkäiset jäsenmäärät on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Pällekkäiset jäsenyydet eri järjestöissä.

	ELVIS	Jazz	Kapelli	KaOpp	MuusL	Ooplau	Rock	Solistit	SOLO	Säveltä	Viihde
ELVIS	257										
Jazz	28	180									
Kapelli	2	0	20								
KaOppl	1	0	-	48							
MuusLiit	20	14	-	-	2425						
Ooplau	0	0	0	0	2	65					
Rock	28	44	-	-	-	0	253				
Solistit	0	2	1	2	71	28	0	307			
SOLO	14	0	0	0	4	0	4	5	96		
Säveltäjä	13	6	1	0	4	1	1	0	0	89	
Viihde	44	33	-	-	-	0	-	0	14	0	391

Muusikkojen liiton alaosastoilla ei ole päällekkäisjäsenyyksiä.

5. 2. Otantamenetelmästä

Tutkimus tehdään otantatutkimuksena käyttäen kiintiöpoimintaa ja systemaattista eli tasavälilotantaa. Kiintiöpoiminta valittiin siksi, että järjestöjen jäsenmäärät vaihtelevat suuresti, pienimmässä alaosastossa on 20 jäsentä (Kapellimestarit) ja suurimmassa 2425 jäsentä (Muusikkojen liitto). Poiminta suoritettiin kolmesta kiintiöstä:

- 1) pienet järjestöt 100 %
- 2) keskisuuret järjestöt 30 %
- 3) suurin järjestö 16 %.

Otantamenetelmänä käytettiin yksinkertaista satunnaisotantaa koska perusjoukon lukumäärä tunnettiin ja perusjoukko oli satunnaisessa järjestyksessä (aakkosjärjestys A-Ö). Poimintaväli oli 3 keskisuurten järjestöjen kiintiössä ja 6 suurimmassa kiintiössä. (Katso Liedes & Manninen: 1974.)

Otannat kiintiöittäin:

Pienet järjestöt: 100 %

	jäsenmäärä		
Kapellimestarit	20		
Oopperalaulajat	113		
Jazzliitto	180		
Suomen Säveltäjät	89		
Solo	96		
yhteensä	498		498

Otos 1 Keskisuuret järjestöt: 30 %

	jäsenmäärä	otos	
Viihdemuusikot	391	131	
Rockmuusikot	253	84	
ELVIS	257	85	
Solistit	307	102	
yhteensä		402	402

Otos 2 Suurin järjestö: 16 %

	jäsenmäärä	otos	
Muusikkojen liitto	2425	404	
yhteensä		404	404

Tutkimusjoukko yhteensä **1304**

Tutkimusjoukossa on 65 henkilöä, jotka kuuluvat useampaan kuin yhteen järjestöön. Näistä 57 henkilöä kuului kahteen järjestöön, 7 kolmeen ja yksi neljään järjestöön. Lopulliseen tutkimusjoukkoon kuuluu 1230 yksittäistä henkilöä.

Taulukko 2. Tutkimusjoukon päällekkäisjäsenyydet eri järjestöissä.

	ELVIS	Jazz	Kapelli	MuusL	*Oopla	Rock	Solist	SOLO	Säveltä	Viihde
ELVIS	85									
Jazz	5	180								
Kapellimesta	1	0	20							
MuusikkLiitt	0	2	-	404						
*Oopperalaul	0	0	0	1	113					
Rock	4	15	-	-	0	84				
Solistit	0	1	0	3	8	0	102			
SOLO	5	0	0	0	0	2	0	96		
Säveltäjät	4	6	1	0	1	1	2	0	89	
Viihde	7	9	-	-	0	-	0	5	1	131

* 'Oopperalaulajat' sisältävät Kansallisoopperan kuoron ja Näyttelijäliiton oopperalaulajat.

Otoksen estimoinnissa käytettiin sukupuoli jakaumaa ja keski-ikää (kaikkien ikä ei ollut tiedossa). Otokseen ja tutkimusjoukkoon kuuluvien henkilöiden keski-ikä ja sukupuoli jakaumassa ei ole suuria eroja, joten otosta voidaan pitää luotettavana.

Taulukko 3. Sukupuolijakauma ja keski-ikä eräissä järjestöissä ja niiden otoksissa:

ELVIS	yhteensä	miehiä	naisia	naisia %	mies/nainen	keski-ikä
perusjoukko	257	238	19	8	12.5	47.0*
otos	85	79	6	8	13.2	46.8*

Rockmuusikot	yhteensä	miehiä	naisia	naisia %	mies/nainen	keski-ikä
perusjoukko	253	229	24	10	9.5	31.5
otos	84	80	4	5	20.0	31.3

Solistiyhdistys	yhteensä	miehiä	naisia	naisia %	mies/nainen	keski-ikä
perusjoukko	307	172	135	78	1.3	44.5*
otos	102	55	48	87	1.4	42.2*

Viihdemuusikot	yhteensä	miehiä	naisia	naisia %	mies/nainen	keski-ikä
perusjoukko	391	353	38	11	9.3	43.5
otos	131	115	16	14	7.2	43.3

Muusikkojen L	yhteensä	miehiä	naisia	naisia %	mies/nainen	keski-ikä
perusjoukko	2425	1823	583	32	3.1	37.0
otos	404	298	104	35	2.9	39.0

* kaikkien ikä ei tiedossa. Mies/nainen = miesten lukumäärän suhde naisten lukumäärään.

6. Musiikin lajittelusta

Tuskin mikään muu taide on tänään yhtä selvästi jakautunut erilaisiin alakulttuureihin kuin musiikki. Näillä on kullakin oma musiikillinen kielensä ja tietoisuutensa, normistonsa ja arvomaailmansa, omat harjoittajansa ja kuulijansa, organisaationsa ja instituutionsa sekä oma yhteiskunnallis-taloudellinen asemansa ja historiansa.-- Erimielisyyttä ei synnytä niinkään erilaisten musiikkilajien olemassaolo kuin niiden arvoväritteiset nimikkeet. (Heiniö 1987: 187.)

Musiikin jaottelu vakavaan ja kevyeen tai taiteeseen ja viihteeseen on arvosidonnaista. Taiteen ja viihteen rajoja tulisi etsiä mielummin eri musiikinlajien sisältä eikä kokonaiskuvasta, toteaa Kimmo Salminen. (1989: 13-14). Termi klassinen musiikki tarkoittaa tietyn aikakauden länsimaista taidemusiikkia, ei kaikkea taidemusiikkia. Vaikka jokainen ymmärtänee mitä kevyellä ja klassisella musiikilla tarkoitetaan, olisi syytä käyttää spesifimpejä termejä. Musiikin mahdollinen vakavuus tai keveys on subjektiivinen laatusana, ei lajitermi. Salminen käyttää lajittelussa kolmijakoa taidemusiikki, populaarimusiikki ja kansanmusiikki (1989: 17). Heiniö lisää tähän jazzmusiikin omaksi luokakseen. Selvimmin luokista erottuu taidemusiikki, jonka alueelle on keskittynyt koulutus ja yhteiskunnan tuki. Muita lajeja yhdistää se, että ne ovat järjestelmällisen koulutuksen ja tuen ulkopuolella. Jazz- ja kansanmusiikin yhteinen piirre on se, että ne eivät ole kokonaan sidoksissa kaupalliseen kulttuuriteollisuuteen kuten populaarimusiikki, vaan kuuluvat osin yhteiskunnan tuen piiriin, kuten taidemusiikki. (Heiniö 1987: 187- 188.)

Hautala jakaa tutkimusjoukkonsa klassisen ja kevyen musiikin edustajiin. Klassisen musiikin edustajiin kuuluvat mm. orkesterimuusikot, kanttori-urkurit, varuskuntasoittajat ja musiikinopettajat (1977: 85). Vertailtavuuden vuoksi voidaan myös nyt tekeillä olevassa tutkimuksessa käyttää kahtiajakoa, termeinä kuitenkin taide- ja populaarimusiikki. Tarkemmassa jaottelussa tullaan järjestöjä käyttämään lajittelun pohjana.

7. Luovat ja esittävät taiteilijat

Jako luoviin ja esittäviin säveltaiteilijoihin esiintyy lainsäädännössä (A 845/69) ja se toteutuu käytännössä mm. siten, että taiteilijan on rastittava jompikumpi vaihtoehto apurahakaavakkeesta (nykyään monet valitsevat kummatkin). Tämä kuvastaa taidemusiikin valta-asemaa, koska taidemusiikissa kahtiajako on yksiselitteisempi kuin muissa musiikin lajeissa, joissa luovuutta ja esittämistä ei voi selkeästi erottaa. Luominen tarkoittaa siis säveltämistä - uuden luomista. Rinnakkain esitettynä jako tuntuu implisiittisesti sulkevan pois esittäjän luovuuden, ikään kuin musiikin esittäminen ei vaatisi ihmiseltä luovuutta. Kimmo Salminen on käyttänyt termejä 'kreatiivinen luovuus ja tulkinnallinen luovuus', jotka paremmin huomioivat kummankin toiminnan luovuutta vaativan luonteen.

Heikki Laitinen on tarkastellut lähemmin säveltämisen käsitettä ja jakaa sen kolmeen sävellyksen esittämisajankohdan suhteen: 1. etukäteissäveltäminen, 2. esityshetkellä säveltäminen ja 3. jälkikäteissäveltäminen. Etukäteissäveltämistä voi tapahtua nuottisäveltämisenä, joka on ominaista taidemusiikille, tai musisoimalla säveltämisenä, joka puolestaan on tunnusomaista rockmusiikille. Myös esityshetkellä säveltäminen eli improvisointi kuuluu populaarimusiikkiin. Laitisen mukaan improvisoinnin merkitys väheni taidemusiikissa viime vuosisadan alkupuolella. Myöskään tekijänoikeus ei tunne improvisointia. Jälkikäteissäveltämisellä tarkoitetaan studiotyöskentelyssä tapahtuvaa äänitteen jälkikäsitelyä. Virallisissa yhteyksissä säveltämiseksi katsotaan vain etukäteinen nuottisäveltäminen. (1990: 16-17.)

1. etukäteissäveltäminen
 - nuottisäveltäminen
 - musisoimalla säveltäminen
2. esityshetkellä säveltäminen eli improvisointi
3. jälkikäteissäveltäminen

Säveltaiteilijatutkimuksessa on tarkoitus tarkastella erikseen säveltäjän ammattia ja esittävän säveltaiteilijan ammattia. Termejä luova ja esittävä ei kuitenkaan haluta käyttää. Kahtiajako tullaan perustamaan järjestöihin eli säveltäjiksi luetaan kahden säveltäjäjärjestön, Suomen säveltäjien ja Suomen säveltäjät ja sanoittajat ELVIKSEN, jäsenet. Selvää on, että monet taiteilijat tekevät kumpaakin, sekä säveltävät ja esittävät.

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Päälekkäiset jäsenyydet eri järjestöissä.

Taulukko 2. Tutkimusjoukon päälekkäisjäsenyydet eri järjestöissä.

Taulukko 3. Sukupuolijakauma ja keski-ikä eri järjestöissä ja niiden otoksissa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Ammattiluokitus (1987): Tilastokeskus. Käsikirjoja nro 14. Helsinki.
- Becker, Howard S. (1982): *Art Worlds*. University of California Press. London.
- Bontinck I., Mark D., Ostleitner E. & Smudits A. (1984): *Die Lage der Komponisten in Österreich*. Wien. - Teoksessa *Künstler in Österreich. Die soziale Lage der Komponisten, bildenden Künstler und Schriftsteller*. Salzburg-Wien.
- Bourdieu, Pierre (1985): Sosiologian kysymyksiä. Suom. J.P.Roos. Vastapaino. Jyväskylä.
- Hakanen, Liisa (1990): *Taiteilijana Pohjanmaalla. Selvitys taiteilijan asemasta Vaasan läänissä*. Vaasan läänin taidetoimikunta. Vaasa.
- Hautala, Kristiina (1977): Näyttämö-, tanssi- ja säveltaiteen sekä taideteollisuuden alalla toimivan taiteilijakunnan rakenne ja taloudellinen asema. Valtion taidehallinnon julkaisuja nro 12. Helsinki.
- Heikkinen, Merja (1989): *Tilannekuva kirjailijoista. Tutkimus kirjailijoiden asemasta Suomessa 1980-luvulla*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 5. Helsinki.
- Heiniö, Mikko (1987): *Taide- ja populaarimusiikki*. - Teoksessa Kurkela & Pekkilä (toim.), *Etnomusikologian vuosikirja 1986*. Suomen etnomusikologinen seura. Jyväskylä.
- Karttunen, Sari (1988): *Taide pitkä - leipä kapea. Tutkimus kuvataiteilijoiden asemasta Suomessa 1980-luvulla*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 2. Helsinki.
- Keskinen, Vesa & Penttinen, Kirsti (1986): *Helsinkiiläiset taiteilijat. Taiteilijakunnan rakenne sekä työ- ja elinolot*. Helsinki.
- Kulturarbetarnas inkomster (1971): *En studie utgiven av kulturrådet, litteraturutredningen och låginkomstutredningen*. Uddevalla.
- Laitinen, Heikki (1990): *Rock taiteena, taidemusiikki elämänmuotona*. Tiede ja edistys 1/1990.
- Leponiemi, Salla (1990): *Piiri pieni pyörii*. Ylioppilaslehti 29.11.1990.

- Liedes, Matti & Manninen, Pentti (1974): Otantamenetelmät. Gaudeamus. Helsinki.
- Liikkanen, Mirja (1988): Kulttuurin ja joukkoviestinnän ammateissa toimivat 1970, 1980 ja 1985. Tilastokeskus. Helsinki.
- Mitchell, Ritva & Karttunen, Sari (1991): Why and How to Define an Artist? Types of Definitions and Their Implications for Empirical Research Results. Taiteen keskustoimikunnan työpapereita nro 1. Helsinki.
- Oesch, Pekka (1990): Säveltaidetta vai musiikkipolitiikkaa? Tutkimus valtion säveltaidetoimikunnasta vuosina 1968-1989. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 8. Helsinki.
- Salminen, Kimmo (1989): Musiikkimakujen muotoutuminen. Musiikkikulttuuriin sosiaalistuminen ja enkulturaation ongelmat. Yleisradion suunnittelu- ja tutkimusosasto. Sarja B 6/1989. Helsinki.
- Søybe Esben, Pål & Nergaard, Kristine (1989): Inntekt og leverkår blant kunstnere 1986. FaFo-rapport no. 86. Oslo.
- Throsby, David & Mills, Devon (1989): When are you going to get a real job? An economic study of Australian artists. A Research Report for the Australia Council. Sydney.
- Uurtimo, Seppo (1975): Orkesterimuusikko. Sosiaalinen tausta ja viihtyminen työssä. Pro gradu. Helsingin yliopiston musiikkitieteen laitos.
- Vikström, Raimo (1985): Muusikkojen liitto - sisäkuva. Helsinki.

Muut lähteet

- Laki ja asetus taiteen edistämisen järjestelyistä. L 328/67. A 513/67.
- Laki ja asetus taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija- apurahoista. L 734/69. A 845/69.

Työpapereita – Working Papers
Taiteen keskustoimikunta, tutkimus- ja julkaisuyksikkö
Arts Council of Finland, Research and Publications Unit
(ISSN 0788-5318)

- Nr 1 Ritva MITCHELL & Sari KARTTUNEN: Why and How to Define an Artist?
Types of Definitions and their Implications for Empirical Research Results.
Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4484-5.
- Nr 2 Matti LAHTINEN: Evaluating Music Policy.
Applying Ethnomusicological Frame of Reference to the Study of "A Political System
Directing the Production of Music".
Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4485-3.
- Nr 3 Tuulikki KARJALAINEN: Kuhmo Chamber Music Festival.
The Structure of the Festival's Economy and the Economic Impact of Festival.
Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4486-1.
- Nr 4 Auli IRJALA: Säveltaiteilijätutkimus. Tutkimusjoukon kokoaminen.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4417-9.

Toimittajat – Editors:
Ritva Mitchell & Eija Ristimäki
Taiteen keskustoimikunta – Arts Council of Finland
Tutkimus- ja julkaisuyksikkö – Research and Publications Unit
Mariankatu 5
PL 293 – P.O. BOX 293
00171 Helsinki
Puh. – Tel 90 - 134 171
Telefax 90 - 624 313